

Psykologisk studie fra Sæterbakken

STIG SÆTERBAKKEN
Gjennom natten
Cappelen/Damm

SÆTERBAKKENS nyeste bok er ikke oppmuntrende lesning, men interessant og dels krevende. Minst problematisk, men desto mer forståelig blir romanen dersom en leser den som en psykologisk roman, ja, etter min mening er det den eneste måten en leser kan gjøre den forståelig på. Og nøkkelen til forståelse ligger så definitivt hos og i hovedpersonen, tannlegen Karl Christian Andreas Meyer, familiemann, gift med Eva, og to barn Ole-Jacob og Stine.

Det er hovedpersonen selv (jeg-forteller) som forteller historien, eller rettere historiene, omtrent alt som skrives på de 260 sidene er som filtrert gjennom hans sinn. Bare unntaksvis (mener jeg) trer forfatterens stemme fram.

HARALD NILSEN
Professor og
litteraturviter
hn@hinesna.no

BOKANMELDELSE

DEL 1 (de første 20 sidene) foregriper en familietragedie, sønnen Ole-Jakobs selvvalgte død, og farens tanke og følelsesreaksjoner, og her introduseres hele bokens idé – hele grunntonen; det vulgære "Helvetes jævla dritt", "helvetes jævla tv-en", "helvetes drittsekker", "helvetes turene" i kontrast til det poetiske, men akk så resignerte; Mens jeg sto slik, gikk solen ned, og det ble natt, og det er natten som siden har vart. Vi tror ikke dette kan være bokstavelig og sant, vi vil ikke at det skal være sant, og det er det heller ikke, men det er slik verden og livet føles for den som sier det. Og slik er gjerne sorgens ansikt.

I Del 2 fortelles om førstemøtet mellom Karl og Eva, deres første barn Ole-Jacob, Karls relativt kortvarige sidesprang med Mona, Karl som flytter hjemmefra og hans tilbakevenden. Så kommer sønnens død, ytterligere familiekriser, og i overgangen fra Del 2 til Del 3 er Karl flyttet hjemmefra for andre gang.

DEL 2 utgjør ca. 2/5 av boka, og her avdekkes i det minste tre forhold: det ene er et synlig turbulent, lett sårbart ekteskap og sårbar familie, det andre er Karls mentale tilstand, og dette er, som allerede nevnt, inngangsbilletten til å forstå romanen. Karl, tilsynelatende en dyktig tannlege, men med skadet selvfølelse, kommunikativt handikapp og dermed sosial dysfunksjonell – i forhold til kona, men også i forhold til de to barna.

Fra første stund, da de får en sønn, føler han seg overflødig, mindre betydningsfull i familierelasjoner ("...., men nå var jeg redusert til

noe meningsløst"). Kona – kanskje ikke bare enkel å være gift med – takler han ikke. Sidespranget med Mona havarerte brått under Karls mistenksomhet og kommunikative uformuenhet. Karls virkelighet er ingen positiv virkelighet. Minst dyster, humørløs, trist og resignert er verden når han beretter utovervendt og konkret. Surrealistisk, drømmeaktig, kjærlighetsløs, trist, skrekkelig, smertefull er verden når hovedpersonen forteller innovervendt, unntaksvis reflektert, men oftest gjennom en skadeskutt, mistenksom, usikker, irrasjonell, mulig svakt paranoid habitus. Derfor er det som psykologisk roman vi kan forstå. Noen ganger trer også Karl fram med overbevisende selvsikt, som for eksempel når han sier om deres liv og ekteskap; "hulheten i alt som hadde vært, alt

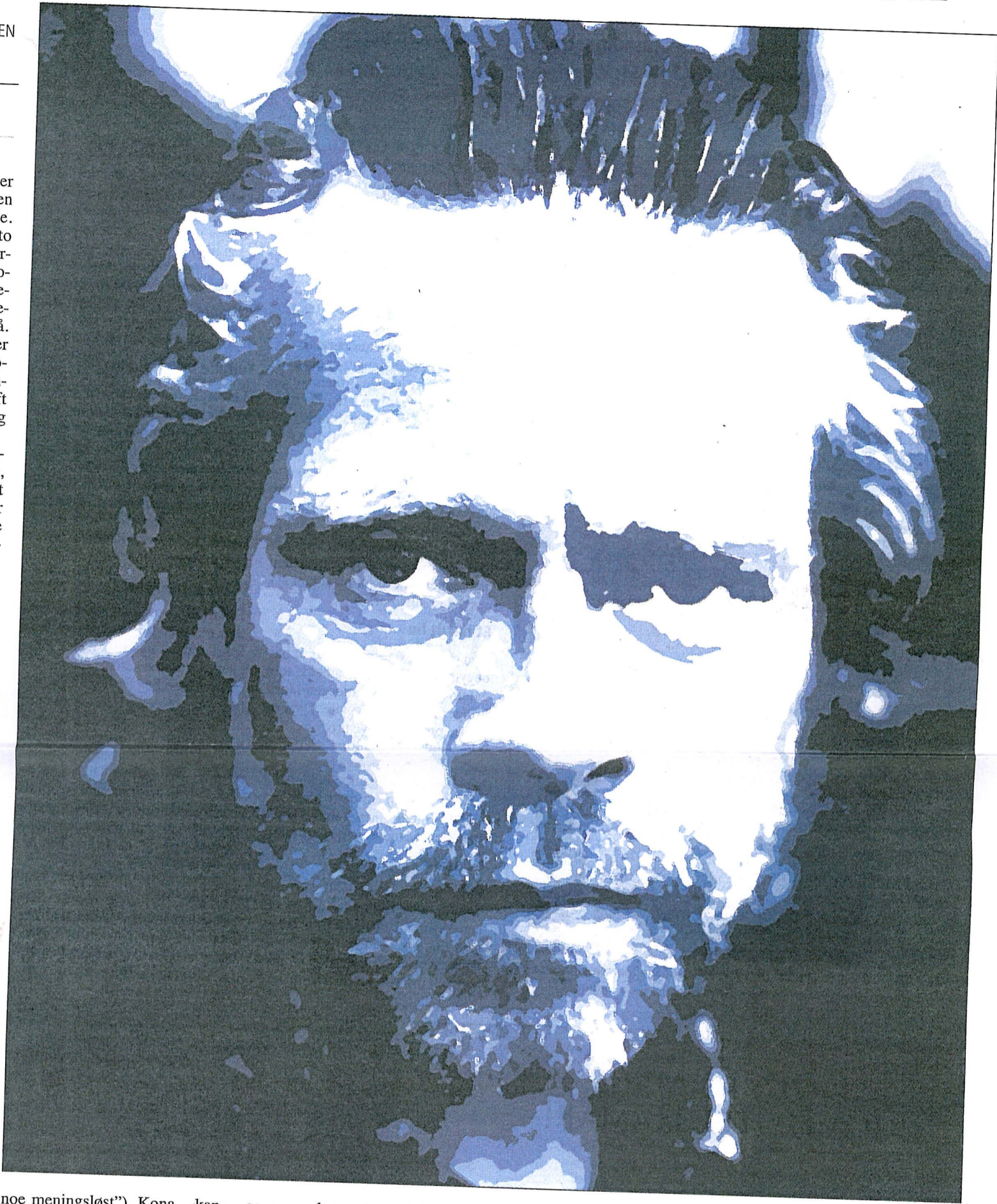
som var, alt som kom til å være" (13).

I DEL 3, Karl har nå forlatt hjemmet og oppholder seg først i en tysk by, Redenburg (kanskje Redensburg?), deretter i Slovakia i byen Neusohl (som er det tyske navnet for Banská Bystrica). Selve byen, opplevelser Karl har i byen, mennesker han møter, hendelser han er ute for, hva skal vi stole på er slik det er annet enn det Karl opplever verden som? Men i denne del av handlingen er boka på sitt beste. Karl levnes en sjanse, i sorgen og det ensidig smertefulle øynes et håp. Han møter tilfeldig en kvinne, Caroline, og for en kort stund løftes han ut av mørke, av natten, av helvete; "Og jeg kjente at det vekket en lyst i meg, det å være sammen med henne, det å være sammen

med henne om noe. [...] Og jeg tenkte på den gamle dagdrømmen: ikke forsvinne sporløst, men dukke sporløst opp." I denne delen av handlingen blir Karl nesten forståelig for oss, alminneliggjort, og vi unner han den erfaringen, men den varer ikke lenge. Men vi godskriver Sæterbakken et kunststykke her, et stort ett. Sist i Del 3 havner Karl i Slovakia, tiltrukket av myten om et "fryktens hus", kanskje for renselse, kanskje for død. Personlig synes jeg ikke Slovakia-oppholdet og det nevnte huset fungerer overbevisende i forhold til bokas totale plot. Men du verden, i sin famling, forvirring, resignasjon og syner kommer det tanker vi tror Karl kan ha tenkt (alternativet er at det er forfatterens). "Alt jeg har trodd på og tatt del i, det har bare vært mine egne illusjo-

ner, skapt for å dekke over den tomheten jeg har levd med, den hvor ingenting finnes, hvor ingenting har funnes noen gang, annet enn det jeg har vært nødt til å forestille meg for å holde det ut." (242).

BOK OG FORFATTER, hva har forfatteren ment? En ekteskapsroman med en kjernefamilie og et relativt enkelt, kortvarig, dumt og velkjent sideforhold? Nei, det stemmer ikke. Regien er noe helt annet. Som regissør presenterer Sæterbakken outsideren med det lange navnet – Karl Christian Andreas Meyer – det også betyr vel noe? Kjære leser, vær-så-god, en psykologisk studie, vel verdt å lese, men tenk denne boka filmatisert, det kunne bli vår egen Ham-sun, tyskeren Hesse og danske Kirkegaard i ett.

27/10-2011